

Ansvar, restriksjoner og rasens beste

Av Connie Garfalk, publisert i Norsk Siam- og orientalrings medlemsblad nr. 2 2005

I England er det i dag knapt noen organiserte oppdrettere som selger kattunger til avl. De som får låne hannkatt til avl, må undertegne avtaler på at ingen avkom etter parringen må selges til avl. Denne praksis begynner å etablere seg i Norden også. Noen er svært bekymret, andre hilser utviklingen velkommen.

Det finnes mange varianter av kontrakter som skrives for å begrense avl etter en spesiell katt. I noen tilfeller selges en kattunge med avlsforbud fordi den har en arvelig defekt, eller oppdretter vet at det kan ligge andre uønskede egenskaper i linjene bak kattungen som gjør at den ikke er egnet som avlskatt på generell basis. Avlsforbud med begrunnelse i slike forhold er ikke kontroversielt, men noe de fleste oppdrettere vil være enige om at er på sin plass. Men hva med restriksjoner på friske dyr?

Det engelske eksempelet

Den som får lyst til å begynne med oppdrett av siameser, bør helst ikke bo i England. Gradvis har det blitt etablert en kultur blant engelske oppdrettere som i prinsipp forbyr dem å selge kattunger til avl - dersom det ikke er en venninne eller veletablert oppdretter som vil kjøpe. Denne kulturen har framelsket en holdning til oppdrett som sier at avl krever så store spesialkunnskaper at ingen bør starte med dette på egen hånd, det vi si uten streng veiledning fra oppdretteren man har kjøpt katt fra.

Kunnskap er alltid bra. Kunnskap om genetikk er bra. Kunnskap om kattene som ligger i de ymse stamtavlene er bra. Kunnskap kan man aldri få for mye av. Samtidig er det slik at alle - og det gjelder uansett hva man driver med - har vært nybegynnere en gang, og har minimalt med kunnskaper; ikke minst fordi alle nybegynnere jo mangler erfaring. Likevel vil nok mange betakke seg for å bli styrt av et annet menneske man ikke har annet til felles med enn at man har kjøpt katt fra vedkommende?

Mange engelske oppdrettere sier klart fra at de ikke selger kattunger til avl allerede på sin hjemmeside. De oppdretterne som tross alt selger kattunger til avl av og til, gjør det sjelden uten at strenge restriksjoner følger kattungen. Følgende erklæring er hentet fra en tilfeldig hjemmeside til en engelsk siamoppdretter:

«Spør hvis du ønsker en kattunge registrert på det aktive registeret (tilsvarende stamtavle klasse 1 hos oss, red.anm.). Jeg selger vanligvis ikke kattunger registrert på det aktive registeret. Det hender jeg gjør unntak. [...] Alle siamkattunger som blir solgt på det aktive registeret, blir solgt med restriksjoner. Ingen gutter fra noen parring får selges på det aktive registeret. Jenter kan selges til avl, men bare med godkjenning av meg. Andre restriksjoner vil også foreligge.»

«Back street breeders»

På spørsmål om hvorfor oppdrettere praktiserer en slik salgs-policy, svarer mange at de gjør det av frykt for at useriøse oppdrettere skal misbruke deres katter til uansvarlig avl, for eksempel at kjøper skal avle for hardt, avle feil, ikke sørge for at kattungen/katten får omsorg og gode leveforhold osv. Problemet med såkalte back street breeders oppgis til å være veldig stort i England. Likevel er det ikke alle som opplever dette som et problem.

Celia Simpson, med stamnavnet Shermese, har oppdrettet siamesere i en mannsalder. Hun har aldri støtt på dette fenomenet. *«Nei, jeg kan ikke si at jeg har møtt noen sånne? Så hvorvidt det er et stort problem eller ikke, kan jeg ikke uttale meg om. Jeg bor på landsbygda, kanskje er det derfor? Dette må være et problem i de store byene kanskje. Selv har jeg alltid gjort det slik at jeg ikke selger kattunger til folk jeg ikke liker»,* sier Celia Simpson.

Selger du selv kattunger med restriksjoner?

«De fleste som kjøper kattunger vil bare ha kosekatt. Da selges de på det ikke-aktive registeret. Men hvis for eksempel en som har kjøpt en hunnkatt til kos av meg, siden ombestemmer seg og likevel vil ha et kull etter henne, så pleier jeg å oppgradere stamtavlen til det aktive registeret såfremt det ikke er avlsmessige grunner for at denne katten ikke bør avles på. Hvis jeg selger en hunnkatt til avl har jeg ingen restriksjoner», forteller Celia Simpson.

Derimot selger hun så godt som alle hannkattunger med avlsforbud for tiden. *«Alle hannkattunger jeg selger her i England selges med avlsforbud. Dette fordi oppdrettere her i landet vanligvis lar sine avlshanner bo i et lite hus nederst i hagen. Der ser de verken mennesker eller noe annet av interessen. Så kommer eierne hjem fra jobb, og har hunnkattene som bor inne hos dem selv å ta seg av. De har familien å ta seg av, de skal spise middag osv. Følgelig bruker de veldig lite tid på avlshannen som bor nederst i hagen. Så for tiden har jeg ikke samvittighet til å selge en liten gutt til et sånt liv, derfor selger jeg dem heller som kosekatter fordi jeg vet at de da får et godt liv»,* sier Celia Simpson.

Tidlig kastrering

To andre engelske oppdrettere, Audrey Sheperd med stamnavnet Magical, og Lesley Williams med stamnavnet Spireshadow, er begge meget restriktive med å selge kattunger på det aktive registeret. Audrey Sheperd har oppdrettet siamesere i over 35 år, Lesley Williams hadde sitt første kull i 2002.

«Når folk henvender seg til meg og vil kjøpe en kosekatt, så selger jeg dem en kattunge registrert på det ikke-aktive registeret. Hvis de vil ha en avlskatt må de være ærlige og si det til meg. Da kan jeg vurdere det. Hvis jeg føler at de vil bruke en katt fra meg til forsvarlig avl, og ikke bruke den som en avlsmaskin, så kan jeg muligens selge dem en kattunge på det aktive registeret», forteller Audrey Sheperd. Nå for tiden kastrerer hun vanligvis kattungene som selges til kos før de flytter til sine nye eiere. På denne måten slipper Audrey Sheperd å engste seg for at de likevel skal brukes i noen lyssky avl der kattunger selges utenfor GCCF eller andre organisasjoner.

Noen ganger selger hun dog kattunger til avl, også hannkattunger. Men da bare til oppdrettere som vet hva det innebærer å ha en avlshann. *«Jeg har også solgt avlshunn til folk som vil begynne med oppdrett, men jeg ville aldri ha solgt til noen som kjøpte inn flere avlskatter på en gang med baktanken at de skal starte «butikk»,* sier Audrey Shepard, som vil at hennes katter først og fremst skal behandles som elskede kjæledyr. Hun vil heller aldri selge en hunnkatt til noen som har hunnkattene boende i egne «kattehus» i hagen.

Audrey Sheperd understreker at hun gjerne vil hjelpe nye oppdrettere i gang, og hun vil gjerne at katter fra henne skal bidra til større variasjon i den felles genbasen.

Lesley Williams på sin side, ble selv møtt av «restriksjonsveggen» da hun i sin tid ville kjøpe seg avlskatt. Hun fikk hjelp av to hun kjente som var vel etablerte i oppdrettermiljøet, og dermed var hun i gang. *«Fra mitt første kull solgte jeg bare en kattunge til avl, og det var etter lang og grundig ettertanke»,* husker Lesley Williams.

Hva er tanken bak å selge kattunger med avlsforbud?

«Hvis en kattunge av en eller annen årsak ikke oppfattes som bra avlsmateriale av oppdretteren, er det fornuftig å selge den med avlsforbud. Dette forhindrer ikke at katten kan stilles ut, men eieren kan altså ikke bruke den til registrert avl. Men så lenge den ikke er kastrert, kan den selvfølgelig parres og eieren kan selge kattunger utenfor GCCF. Derfor er det nå mange

oppdrettere som kastrerer kattungene før de lar dem flytte til sine nye hjem», forteller Lesley Williams.

Hun tror at dette vil bli stadig vanligere blant oppdrettere i England. Det vil også sikre at bare de kattungene som oppdretteren selv vurderer som bra avlsmateriale, faktisk blir brukt til avl.

Du selger selv kattunger til det aktive registeret av og til. Hvorfor? Og hvem blir vurdert som verdig til å kjøpe?

«Jeg har bare solgt en eller to kattunger på det aktive registeret. Dette var kattunger av bra type, og de ble solgt til mennesker som uttrykte både kunnskaper om og interesse for deres spesielle stamtavler, og som ville integrere disse linjene i sine egne avlsprogram. Aller viktigst var det dog at jeg fikk tillit til disse personene. Jeg stoler på at de vil gi katten de har kjøpt fra meg et godt liv», sier Lesley Williams.

Nordiske eksempler

Her i Norden ser vi tilsvarende praksis bre om seg. Enn så lenge er den ikke vanlig hos oss, og i hvert fall ikke innen kategori IV. Men når det gjelder andre raser har denne typen kontrakt allerede blitt - om ikke vanlig, så i hvert fall ikke uvanlige.

En snedig variant på en slik kjøpekontrakt med restriksjoner, er at kjøper av en avlskatt skriver under på at ingen avkom etter denne katten får selges til andre navngitte oppdrettere. Den engelske varianten med å selge kattunger med avlsforbud forekommer relativt hyppig innen enkelte raser; selv om kattungene er friske og uten defekter.

Enkelte hannkatteiere krever også at ingen kattunger som er direkte avkom etter denne hannkatten, får selges til avl. En vri er at hunnkatter kan selges til avl, men ikke hannkatter. Det er også noen oppdrettere som krever at kattungekjøperen må forbinde seg til å ikke selge avlskatter etter den kjøpte katten til spesielt oppgitte land.

Det forekommer også at selger av en avlskatt forlanger at kjøper skal undertegne en kontrakt som sier at kjøper ikke får parre katten med katter fra en annen oppdretter, uten at selger har godkjent parringen på forhånd. En hannkatteier som låner ut hannkatten til en annen oppdretter for parring, kan stille mange bisatte krav i parringsavtalen. For eksempel at avkom ikke må selges til den eller den navngitte personen, eller at ingen kattunger som har denne hannkatten i rett nedadstigende ledd, uansett hvor mange generasjoner det er siden, får selges til avl.

I Sverige er det heller ikke uvanlig at en kontrakt inneholder krav om erstatning, dersom den blir brutt. Erstatningssummene kan variere, men et vanlig beløp ser ut til å ligge mellom 20.000 og 25.000 SEK. Slike kontrakter blir faktisk underskrevet og akseptert av kjøpere.

Norsk praksis

En rundspørring blant norske oppdrettere av orientalske katter, viser at av 32 respondenter, er det bare tre som oppgir at de selger kattunger med restriksjoner. I to av disse tilfellene begrunner oppdretteren dette med at de er pålagt dette enten av oppdretteren de har kjøpt katt av, eller hannkatteiere de har lånt hannkatt fra.

Så godt som alle selger kattunger på stamtavle 2 dersom de er beheftet med en eller annen defekt. Når kjøper kun er interessert i en kosekatt, og altså aldri vil komme på tanken å avle egne kull, da blir kattunger også registrert på klasse 2 (avlsforbud).

Noen få stikkprøver blant hannkatteiere som låner ut sin hannkatt til avl, viser det samme: I Norge er det ikke vanlig å operere med restriksjoner à la dem vi finner i for eksempel Sverige innen enkelte raser. Det er dog viktig å merke seg at vi har mange flere enn 32 oppdrettere av orientalske katter i Norge. Alle er ikke kontaktet, og blant dem som er kontaktet er det ikke alle som har svart. Det gjelder både oppdrettere generelt og hannkatteiere spesielt.